ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 8.11.2023 г.
COM(2023) 694 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА

ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно работата, проверките и консултациите на координационната група за борба с изтезанията съгласно член 31 от Регламент (ЕС) 2019/125 относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание

1. Въведение

Съгласно член 31, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/125 от 16 януари 2019 г. относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание[1] („регламента“) Комисията представя на Европейския парламент годишен доклад относно работата, проверките и консултациите на координационната група за борба с изтезанията (КГБИ). Докладът не трябва да накърнява търговските интереси на физически или юридически лица.

Настоящият доклад предоставя информация за дейностите на координационната група за борба с изтезанията през 2022 г.

2. Нормативна уредба

С регламента се цели предотвратяването на смъртното наказание, от една страна, и на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание в държави извън ЕС, от друга страна, чрез ограничаването на търговията с някои стоки. В регламента се прави разграничение между:

- стоки, които по своята същност служат за насилие и с които изобщо не трябва да се търгува (приложение II); и
- стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание (приложение III) или с цел прилагане на смъртно наказание (приложение IV), но могат също да имат законна употреба, като например за целите на правоприлагането или за терапевтични цели.

Търговията със стоки, изброени в приложения III и IV, подлежи на определени ограничения. С регламента по-специално:

i. се забранява вносът, износът и транзитът във, от или през ЕС на стоки, изброени в приложение II, които нямат друго практическо предназначение освен употребата им с цел изпълнение на смъртно наказание или с цел изтезания. С него се забранява също така предоставянето на техническа помощ по отношение на такива стоки, включително обучение как да бъдат използвани. Забранява се и рекламирането на такива стоки в печатни издания, в интернет или по телевизията или радиото, както и излагането или предлагането им за продажба на изложение или панаир;

ii. изисква се предварително разрешение за всеки отделен случай за износ на стоки, изброени в приложение III, които биха могли да бъдат използвани с цел изтезания, но могат да имат друга, законна употреба (например за целите на

[1] ОВ L 30, 31.1.2019 г., стр. 1. След като беше изменян няколко пъти, Регламент (ЕО) № 1236/2005 на Съвета от 27 юни 2005 г. относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел прилагане на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание (ОВ L 200, 30.7.2005 г., стр. 1) впоследствие беше кодифициран като Регламент (ЕС) 2019/125.

правоприлагането). Предварително разрешение за износ се изисква и по отношение на предоставянето на техническа помощ или на предоставянето на брокерски услуги, свързани с тази категория стоки. В приложение III не са обхванати:

а) огнестрелните оръжия, които са предмет на Регламент (ЕС) № 258/2012[2];

б) изделията с двойна употреба, които са предмет на Регламент (ЕС) 2021/821[3]; или

в) стоките, които са предмет на разпоредбите на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета[4]; и

iii. регламентира търговията със стоките, посочени в приложение IV, които могат да се използват с цел изпълнение на смъртно наказание (напр. чрез смъртоносна инжекция), но могат да се използват и за законни терапевтични цели. Беше въведено конкретно разрешително с лиценз (генерално разрешение на Съюза за износ), с което да се контролира износът на такива стоки и да се предотвратява прехвърлянето им с цел употреба за екзекутиране чрез поставянето на инжекция със смъртоносна доза, без да се ограничава търговията с тях за медицински, ветеринарни или други законни цели.

3. Дейности на координационната група за борба с изтезанията

Координационната група за борба с изтезанията бе създадена съгласно Регламент (ЕС) 2016/2134 на Европейския парламент и на Съвета[5], за да разглежда въпроси, свързани с прилагането на регламента.

Тя служи като платформа за експертите от държавите членки и службите на Комисията за обмен на информация относно административни практики и за обсъждане на въпроси, свързани с тълкуването на регламента, технически въпроси във връзка с изброените стоки, промени, свързани с регламента, и други въпроси, които могат да възникнат. При изготвянето на делегирани актове Комисията също се консултира с групата в съответствие с Междуинституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество[6].

---

[2] Регламент (ЕС) № 258/2012 от 14 март 2012 г. за изпълнение на член 10 от Протокола на Организацията на обединените нации срещу незаконното производство и трафика с огнестрелни оръжия, техните части и компоненти и боеприпаси, допълващ Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу транснационалната организирана престъпност („Протокол за огнестрелните оръжия“), и за установяване на разрешения за износа и мерки за вноса и транзита на огнестрелни оръжия, техни части и компоненти и боеприпаси (ОВ L 94, 30.3.2012 г., стр. 1).

[3] Регламент (ЕС) 2021/821 от 20 май 2021 г. за въвеждане на режим на Съюза за контрол на износа, брокерската дейност, техническата помощ, транзита и трансфера на изделия с двойна употреба (преработен текст) (ОВ L 206, 11.6.2021 г, стр. 1).

[4] Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване (ОВ L 335, 13.12.2008 г., стр. 99).

[5] Регламент (ЕС) 2016/2134 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2016 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1236/2005 на Съвета относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание (ОВ L 338, 13.12.2016 г., стр. 1).

[6] ОВ L 123, 12.5.2016 г., стр. 1.

През 2022 г. координационната група за борба с изтезанията проведе две заседания във виртуален формат — на 12 май и на 1 декември, с цел обмен на информация по редица обобщени по-долу въпроси във връзка с прилагането на регламента.

3.1 Развитие във връзка с основния акт

През 2022 г. не бяха приети делегирани актове за изменение на регламента.

3.2 Търговска информация: докладване на данните

Комисията представи актуалното състояние, свързано с годишния доклад, посочен в член 26, параграф 3. По-специално бяха представени данните за 2021 г. от всички органи в държавите членки, както и от Обединеното кралство[7], които представляват основата за изготвянето от Комисията на годишния ѝ доклад до Европейския парламент и до Съвета. Освен това Комисията предостави информация за търговските данни в този доклад след неговото приемане[8].

В този контекст Комисията насочи вниманието на КГБИ към факта, че компетентните органи са задължени да уведомяват, когато отказите се издават чрез електронната система за изделия и технологии с двойна употреба (DUeS).

3.3 Неформална експертна група на Комисията

Комисията информира КГБИ относно неформалната група от експерти, сформирана в съответствие със заключенията от нейния доклад за преглед[9]. Неформалната група обединява различни гледни точки (напр. застъпничество, правоприлагане, научни изследвания и митници). Нейната функция е строго консултативна и допълва функцията на КГБИ.

През цялата 2022 г. Координационната група за борба с изтезанията беше информирана за обсъжданията в рамките на неформалната експертна група, свързани с процеса на Организацията на обединените нации (ООН) към постигане на „търговията без стоки, използвани с цел изтезания“ (вж. точка 3.4 по-долу). По-специално Комисията информира Координационната група за борба с изтезанията за становищата в контекста на консултацията с групата от правителствени експерти на ООН (ГПЕ на ООН) и за евентуални международни стандарти в тази област. Някои от основните аспекти, разгледани от неформалната група, бяха: обсъждане на търговията със стоки, предназначени за изпълнение на смъртно наказание, в контекста на цялостния процес, примери за договори и/или рамкови конвенции, с които би могло да се направи паралел, необходимост от постигане на известна степен на гъвкавост, за да се гарантира по-широк консенсус по съществените основни принципи/изисквания, предпочитание към възможности, водещи до правно обвързващи задължения, както и необходимост от по-нататъшно ангажиране с широка група държави.

[7] Регламент (ЕС) 2019/125 е включен в приложение 2 към Протокола за Северна Ирландия (точка 47 „Други“), ОВ L 29, 31.1.2020 г.
[8] COM(2022) 567 final, 31.10.2022 г.
[9] COM(2020) 343 final, 30.7.2020 г.

3.4 Търговия без стоки, използвани с цел изтезания — промени на регионално и международно равнище

Координационната група за борба с изтезанията послужи като платформа за обмен на информация и за повишаване на осведомеността относно промените на регионално и международно равнище в областта на търговията без стоки, използвани с цел изтезания.

Комисията представи актуална информация на делегатите на Координационната група за борба с изтезанията във връзка с представянето на окончателния доклад на Групата от правителствени експерти на ООН (ГПЕ на ООН)[10], приет на 30 май 2022 г. В доклада на ГПЕ на ООН бяха разгледани следните теми: i) осъществимост на установяването на общи международни стандарти; ii) обхват на стоките, които следва да се вземат предвид; и iii) проектопараметри за набор от варианти за установяване на общи международни стандарти в тази област.

ГПЕ на ООН направи конкретни предложения относно категориите стоки, които биха могли да бъдат обхванати, и формите, които биха могли да приемат международните стандарти. В доклада се разглежда основно възможността за разработване на стандарти във връзка с четири категории стоки, а именно:

i. стоки, които нямат друго практическо приложение освен за изтезания и малтретиране,
ii. стоки, които биха могли да бъдат използвани за изтезания и малтретиране,
iii. стоки, които нямат друго практическо приложение освен за изпълнение на смъртно наказание и
iv. стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание.

Като се отчита липсата на консенсус между правителствените експерти на ООН по отношение на търговията със стоки, използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, в доклада се предлага те да бъдат третирани отделно чрез механизъм за участие. Освен това докладът съдържа убедителен аргумент за създаването от Общото събрание на ООН на работна група за изготвяне на международни стандарти за търговия без стоки, използвани с цел изтезания.

Поканени експерти от Амнести Интернешънъл и Изследователска фондация „Омега“ направиха презентация пред Координационната група за борба с изтезанията на тяхната изследователска и застъпническа дейност в подкрепа на приемането на договор за търговия без стоки, използвани с цел изтезания, в контекста на кампанията на гражданското общество „*Защита на протеста*“. Тази кампания включва информационни усилия за ангажиране на държавите в установяването на регионален и международен контрол и в подкрепа на процеса на ООН, който се подпомага от мрежа от организации на гражданското общество. Поканените експерти представиха: 1) наблюдаваните през последните години тенденции в областта на изтезанията и малтретирането без лишаване от свобода, в контекста на потушаването на мирни

[10] През юли 2021 г. Генералният секретар назначи 10 правителствени експерта от следните държави: Камерун, Кот д'Ивоар, Кипър, Дания, Еквадор, Естония, Германия, Руската федерация, Сингапур и Уругвай.

протести, което е съчетано с рестриктивно законодателство, произволно задържане, криминализиране на протестите, незаконно масово и целенасочено наблюдение и незаконно използване и търговия с по-малко смъртоносно оборудване, и 2) вижданията им за съществените елементи на всеки договор за търговия без стоки, използвани с цел изтезания, за да се спомогне за предотвратяване на изтезанията и други форми на малтретиране чрез установяване на строги международни стандарти.

3.5 Други въпроси

Освен това Координационната група за борба с изтезанията беше сезирана със следните въпроси:

- Военната агресия на Русия срещу Украйна

Предвид агресивната война на Русия срещу Украйна и засилените вътрешни репресии срещу опонентите на войната, координационната група за борба с изтезанията отбеляза необходимостта от допълнителна предпазливост, когато става въпрос за разрешаване на евентуални искания за износ за Русия или Беларус на стоки, изброени в регламента, по-специално стоки за правоприлагане и/или контрол на безредиците. Във връзка с това Координационната група за борба с изтезанията беше информирана, че списъкът на изделията, спрямо които са наложени ограничения, които могат да допринесат за военния и технологичния напредък на Русия или за развитието на нейния сектор на отбраната и сигурността, е разширен. Списъкът включва някои електронни компоненти, допълнителни химикали и стоки, които могат да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение.

- Иран

Като отбеляза тревожното нарастване на незаконните убийства и други нарушения на правата на човека (след избухването на протести в средата на септември 2022 г. с достоверни съобщения за незаконно използване на смъртоносна сила, както и прибягване до смъртното наказание като инструмент за сплашване и политически репресии) в Иран, Комисията подчерта необходимостта от допълнителна предпазливост, когато става въпрос за издаване на разрешения по евентуални искания за износ за ирански стоки, изброени в регламента, по-специално стоки за правоприлагане и/или борба с безредиците.